

Остренко Микола Вікторович,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

КРИТЕРІЇ НЕЗАКОННИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО РЕАБІЛІТАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогодні відсутнє законодавче закріплення механізму реабілітації у кримінальному процесуальному законодавстві. З цієї причини держава повною мірою не здатна виконувати своїх обов'язків із забезпечення прав та свобод людини і громадянина, які на нашу думку є головним завданням кримінального процесуального закону. Одним із значимих елементів реабілітаційних відносин у кримінальному процесі є наявність факту установлення незаконності того чи іншого процесуального рішення або слідчої (розшукової) дії відносно майбутнього «реабілітанта».

Як відомо, підставами притягнення до негативної юридичної відповідальності є: **юридичний факт** (фактично скоєне діяння) – скоєння самого протиправного діяння за наявності всіх ознак, які утворюють склад правопорушення, тобто підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення або проступку; **наявність норми права**, що передбачає склад правопорушення та можливість покладання юридичної відповідальності; **наявність правозастосовного акта**, що винесений уповноваженим на те органом або посадовою особою, в якому конкретизується вид і міра юридичної відповідальності [1, с. 250]. Тож, будь-яка категорія подібних дій чиниться у якості дії чи бездіяльності. Законодавцві слід відрізнити дії службової особи, які виражаються у процесуальних помилках, які здійснюються через перевантаження, нестаток робочого часу або фізичну втому та умисне халатне ставлення до виконання посадових обов'язків під час прийняття тих чи інших процесуальних рішень, застосування практик службового підлогу або діяльності наслідком якої стало істотного порушення прав та свобод людини, що призводить до недопустимості попередньо отриманих доказів (п.п. 2-3 ч. 1 ст. 87 КПК України [2]).

На нашу думку саме фактор усвідомлення своїх дій працівником органу, що здійснює незаконне кримінальне переслідування, впливає на ступінь вини останнього. У свою чергу, відсутність усвідомлення, по собі також призводить до негативних наслідків. А тому не можна вважати, що не усвідомлення службової особи своїх дій або неналежне виконання останньою службових обов'язків потребують подальшого звільнення від відповідальності.

Подібні різновиди протиправних діянь можна визнати процесуальними помилками, які повинні у свою чергу теж призводити до відповідних санкцій. Ну думку Шумила М.Є. «було б правильним визнавати незаконними дані дії, що були проведені без достатніх для цього підстав, також ті, які були проведені з такими порушеннями вимог законодавства, що призвели до порушень прав учасників процесу або перешкодили досягненню мети відповідної процесуальної дії чи рішення» [3, с. 167]. Знову ми спостерігаємо головну ознаку, як «незаконність», протиправність дій, що знов наштовхує нас на застосування санкцій та певних обмежень з боку виконавчих органів. У тім, головним критерієм незаконності, на нашу думку, буде виступати установлене порушення конституційних прав і свобод громадянина та кримінальних процесуальних засад, закріплених нормами КПК України. Такі процесуальні рішення повинні бути скасовані, вилучені докази визнані недопустимими, а працівники, які здійснювали вказані дії притягнуті до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Теорія держави та права, навчальний посібник, Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.; за загальною редакцією С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова, Київ, НАВС, Освіта України, 2017, 320 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 20.11.2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

3. Шумило Микола Єгорович, Реабілітація в кримінальному процесі України, Харків, РВФ «АРСІС», ЛТД», 2001, 317 с.

Панайотов Євген Олександрович,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ОКРЕМИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

У процесі розвитку процесуального законодавства у сфері кримінальної юстиції, після набрання чинності діючим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК) у 2012 році, можна виділити законодавчі зміни, які характеризуються докорінними змінами “правил гри”, наприклад, можливість здійснення досудового розслідування та судового провадження за фізичної відсутності підозрюваного чи обвинуваченого на території України, встановлення строків здійснення досудового розслідування у кримінальному